

PRZEDSIĘBIORCY MOGĄ ZASKARŻAĆ POSTANOWIENIE SOKiK ZEZWAŁAJĄCE UOKiK NA PRZESZUKANIE (*DAWN RAID*)

16 stycznia br. w sprawie o sygn. akt P 19/17 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że brak możliwości zażalenia postanowienia SOKiK zezwalającego UOKiK na przeszukanie u przedsiębiorcy w sprawach praktyk ograniczających konkurencję jest niezgodny z Konstytucją¹.

Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego dwuinstancyjnej kontroli sądowej podlegać ma nie tylko legalność, ale przede wszystkim zasadność przeprowadzania przeszukania przez UOKiK.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ("UOKiK") dysponuje różnymi uprawnieniami dochodzeniowymi, które wykorzystuje w celu wykrywania naruszeń prawa konkurencji, na zasadach wskazanych w ustawie z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów ("Ustawa"). Jedynym z nich jest uprawnienie do przeprowadzenia przeszukania u przedsiębiorcy, w mieszkaniu prywatnym, innym pomieszczeniu, nieruchomości lub w środku transportu. Przeszukanie – które ma na celu znalezienie dowodów naruszenia – może mieć miejsce, co do zasady, tylko w toku postępowania antymonopolowego albo wyjaśniającego, przy czym w tym ostatnim przypadku jedynie jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie poważnego naruszenia Ustawy. W każdym jednak przypadku UOKiK musi uzyskać wcześniejszą zgodę Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ("SOKiK") na przeszukanie. Jednocześnie, zgodnie z zakwestionowanym art. 105n ust. 4 zd. 2 Ustawy, na postanowienie SOKiK zezwalające na przeszukanie nie przysługiwało do tej pory zażalenie.

Powyższy brak możliwości zaskarżenia postanowienia SOKiK wzbudził wątpliwości Sądu Apelacyjnego w Warszawie ("SA"), który rozpoznawał zażalenie dot. przeszukania UOKiK przeprowadzonego przez UOKiK w styczniu 2017 r. (w związku z podejrzeniami istnienia antykonkurencyjnego porozumienia między przedsiębiorcami prowadzącymi obiekty fitness lub oferującymi dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych). Ze względu na te wątpliwości SA skierował w sierpniu 2017 r. pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego ("Trybunał"), w którym wskazał na nierówną pozycję procesową UOKiK w porównaniu do przedsiębiorcy, u którego prowadzone jest przeszukanie. Przedsiębiorca nie bierze bowiem udziału w postępowaniu przed SOKiK poprzedzającym wydanie zgody na przeszukanie, tzn. nie może przedstawić swojego stanowiska. Zatem brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie SOKiK całkowicie pozbawia go w tym zakresie prawa do

¹ Zakwestionowany przepis przestał obowiązywać z chwilą publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw, tj. 22 stycznia 2019 r.

sądu. Zdaniem SA narusza to zasadę dwuinstancyjności (wyrażoną w art. 78 Konstytucji RP) oraz prawo do sądu (wyrażone w art. 45 Konstytucji RP).

Trybunał zgodził się z argumentami SA i potwierdził, że ochrona praw przedsiębiorcy wymaga zapewnienia skutecznej i nieograniczonej kontroli sądowej. Sąd powinien zatem móc weryfikować nie tylko legalność poszczególnych czynności UOKiK w ramach przeszukania (co już wynikało z Ustawy), ale także zakres przeszukania, na który godzi się SOKiK oraz jego zasadność (tj. okoliczności faktyczne, które były u podstaw wniosku UOKiK do SOKiK o wyrażenie zgody na przeszukanie).

Trybunał wskazał, że "brak możliwości wniesienia zażalenia dotyczy pośrednio środka procesowego, który ze swej natury głęboko ingeruje w sferę praw przedsiębiorcy". Przeszukanie przez UOKiK ingeruje w swobodę działalności gospodarczej oraz konstytucyjnie chronione prawo do prywatności i prawo własności w stopniu większym niż np. kontrola prowadzona na podstawie ustawy Prawo przedsiębiorców. Dlatego w przypadku przeszukania przez UOKiK, charakter jego ingerencji oraz rodzaj praw, których ta ingerencja dotyczy, uzasadniają stosowanie standardów ochrony praw przewidzianych dla procedury karnej.

Jednocześnie, jak wskazał Trybunał w ustnym uzasadnieniu, wniesienie zażalenia nie musi wstrzymywać przeprowadzanych czynności, w konsekwencji czego zostanie zachowany element zaskoczenia, który ma istotny wpływ na skuteczność przeszukania jako środka dochodzeniowego. Tym samym może być zapewniona równowaga między skutecznością postępowania (interese publicznym) a ochroną prawa do obrony i zasady proporcjonalności.

Komentarz

Zakwestionowany przepis, wykluczający możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie SOKiK wyrażające zgodę na przeszukanie u przedsiębiorcy, był od lat przedmiotem krytyki zarówno praktyków, jak i środowiska akademickiego.

Dzięki wyrokowi Trybunału przedsiębiorcy i inne podmioty korzystać będą ze skuteczniejszej ochrony przed ewentualną arbitralnością i nadużywaniem uprawnień dochodzeniowych przez UOKiK, w szczególności przed przypadkami tzw. *fishing expeditions*. W razie uznania przez sąd zażalenia przedsiębiorcy za zasadne, UOKiK nie będzie mógł bowiem wykorzystać dowodów zebranych podczas zakwestionowanego przeszukania.

Pojawiają się jednocześnie komentarze, że na skutek wydanego przez Trybunał wyroku UOKiK będzie przeprowadzał mniej przeszukań a więcej kontroli, na podstawie art. 105a Ustawy, do przeprowadzenia których nie musi uzyskać wcześniejszej zgody SOKiK. Należałoby jednak rozważyć, czy standardy ochrony przewidziane dla procedury karnej nie powinny znaleźć zastosowania także do kontroli UOKiK (a nie tylko przeszukań UOKiK), które *de facto* mogą również głęboko ingerować w sferę praw przedsiębiorców. Umożliwiłoby to pełną weryfikację sądową również upoważnienia UOKiK do przeprowadzenia kontroli u przedsiębiorcy.

KONTAKT

Iwona Terlecka
Head of Polish Antitrust
Practice

T +48 22 429 94 10
E iwona.terlecka
@cliffordchance.com

**dr Marta Michałek-
Gervais**
Senior Associate

T +48 22 627 11 77
E marta.michalek-gervais
@cliffordchance.com

Aleksandra Mielcarek
Junior Lawyer

T +48 22 627 11 77
E aleksandra.mielcarek
@cliffordchance.com

Niniejsza publikacja nie omawia wszystkich aspektów przedstawianych zagadnień i nie stanowi porady prawnej ani porady innego rodzaju

www.cliffordchance.com

Norway House, ul. Lwowska 19, 00-660
Warsaw, Poland

© Clifford Chance 2019

Clifford Chance, Janicka, Krużewski,
Namiołkiewicz i wspólnicy spółka
komandytowa

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing •
Brussels • Bucharest • Casablanca • Dubai •
Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Istanbul •
London • Luxembourg • Madrid • Milan •
Moscow • Munich • Newcastle • New York •
Paris • Perth • Prague • Rome • São Paulo •
Seoul • Shanghai • Singapore • Sydney •
Tokyo • Warsaw • Washington, D.C.

Clifford Chance has a co-operation agreement
with Abuhimed Alsheikh Alhagbani Law Firm
in Riyadh.

Clifford Chance has a best friends relationship
with Redcliffe Partners in Ukraine.